

Sivistysvaliokunta

Asia: Perusopetuksen oppimistulokset, mahdollisuuksien tasa-arvo ja rahoitus**Viite:** O 20/2024 vp**Yleistä**

Sivistysala ry:n tavoitteena on, että Suomi on parhaiten koulutettujen ihmisten hyvinvoiva, avoin ja vetovoimainen maa, jossa osaamisella ja luovuudella tehdään parempaa maailmaa. Kiitämme sivistysvaliokuntaa mahdollisuudesta tulla kuulluksi tarkastusvaliokunnan tilaamassa selvityksessä.

Sivista pitää tärkeänä, että tarkastusvaliokunta on valinnut perusopetuksen oppimistulokset, mahdollisuuksien tasa-arvon sekä rahoituksen selvityskohteeksi. Oppimistulosten heikkeneminen ja kotitaustan kasvanut vaikutus oppimistuloksiin herättävät laajasti huolta. **Oppimistulosten heikkenemiseen ei ole osoitettavissa yhtä yksittäistä syytä, eikä se ole vain kansallinen ilmiö.** Tulosten heikkenemisen syyt eivät rajaudu myöskään siihen, mitä koulussa tapahtuu.

Oppiaineiden oppimistuloksia arvioidaan erilaisin kansainvälisin arvioinnein, joista OECD:n PISA-tutkimus on tunnetuin. Lisäksi oppimistulosten tilannekuvaa tarjoaa Kansallinen koulutuksen arviointikeskus Karvi. Sivista toteaa, että erityisesti kansainvälisissä arvioinneissa haasteena on se, mitä mitataan: PISA-tutkimuksessa ei selvitetä, miten suomalaisen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden tavoitteet on saavutettu, eikä opetussuunnitelman perusteita ole laadittu optimoimaan PISA-tutkimuksissa suoriutuminen. **Arvioinnit tarjoavat tärkeää tilannekuvaa ja trenditietoa, mutta niistä ei saa muodostua perusopetuksen kehittämisen itsetarkoitus.**

Selvityksessä keskitytään pitkälti tarkastelemaan oppimistuloksiin liittyvää tiedonkeruuta. Näkökulma ammentaa taloustieteellisestä tutkimuksesta. Sivista katsoo, että tämä on riittämätön näkökulma käsiteltäessä oppimisen kaltaista ilmiötä.

Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmä valmistelee parhaillaan tilannekuvaa ja toimenpideehdotuksia perusopetuksen oppimistulosten vahvistamiseksi. Sivista katsoo, että oppimistulosten vahvistamisen toimissa ja koulutuksen kehittämisessä on tärkeää edetä koordinoitusti ja sidosryhmiä laajasti osallistaen.

Sivistysalan ehdotuksia oppimistulosten vahvistamiseen

Sivista painottaa, että laadukkaan perusopetuksen turvaaminen kaikille lapsille ja nuorille on edellytys Suomen osaamis- ja koulutustason nostolle. Peruskoulussa rakennetaan perusta kaikelle myöhemmälle opiskelulle. Väestökehitys haastaa perusopetuksen järjestämistä tavalla, jolla voi olla vaikutus myös oppimistulosten kehitykseen. Sivista ehdottaa oppimisen edellytysten vahvistamista muun muassa seuraavin toimenpitein:

- Peruskoulussa on voitava keskittyä koulun ydintehtävään eli oppimiseen. Koulun tehtäviä on laajennettu ratkaisemaan erilaisia yhteiskunnallisia haasteita ja uusia tehtäviä esitetään hanakasti. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden sisältöjä on vähennettävä.
- Perusopetuksen rahoitus on turvattava. **Rahoitus ei saa vähetä automaattisesti lapsimäärän vähetessä, sillä kustannukset eivät pienene samassa suhteessa.** Nykyistä suurempi osa rahoituksesta voitaisiin kohdentaa tasa-arvorahoituksella.
- Vahvistetaan oppilaiden yhdenvertaisuutta saada tarvitsemansa oppimisen tuki. **Nostetaan harjoittelukoulujen sekä valtion koulujen kotikuntakorvaus 100 prosenttiin ja yhtenäistetään tuen velvoitteet muiden ei-kunnallisten opetuksen järjestäjien kanssa.**
- Opetuksen järjestämiseen tarvitaan uusia tapoja. Pitkien välimatkojen myötä osa lapsista käyttää jopa 15 tuntia viikossa koulukuljetuksessa, mikä on pois oppimisesta tai hyvinvointia tukevasta levosta, liikkumisesta tai harrastamisesta. **Sivista kannattaa erilaisten etäopetuskäytäntöjen sallimista ikä- ja kehityssaste huomioiden.**
- Opettajankoulutusta tulee kehittää siten, että opettajat saavat perus- ja jatkokoulutuksessa paremmat valmiudet kohdata erilaisista lähtökohdista tulevat oppilaat ja opiskelijat. **Harjoittelukouluille tulee kohdentaa rahoitusta perusopetuksen valmistavan opetuksen järjestämiseen.** Tulevat opettajat eivät saa tällä hetkellä opetusharjoittelussa lainkaan kokemusta vasta maahan muuttaneiden heikon kielitaidon oppilaiden opettamisesta.
- **Opetusalan henkilöstön kansainvälisiä taustoja on määrätietoisesti lisättävä.** Opettajakunnan moninaisuudella on tutkitusti myönteisiä vaikutuksia kouluun – viitteitä on myös oppimistulosten vahvistamisesta. Tämä edellyttää muun muassa opettajien kielitaitovaatimusten tarkastelua.
- Rehtorin aikaa on vapautettava johtamiseen, opettajien työaikaa lasten ja nuorten kanssa toimimiseen. **Koulutuksen järjestäjille ei pidä säätää uusia tiedonkeruu- tai raportointivelvoitteita.** Nykyisiä on kevennettävä siten, että opetussuunnitelma on ainoa edellytettävä dokumentti.

Sivistysala ei kannata opettajarekisterin perustamista

Sivista vastustaa ns. opettajarekisterin perustamista. Selvityksessä todetaan, että valtakunnallisen opettajarekisterin tai vastaavan tiedonkeruun puuttuminen on merkittävä valtakunnallinen puute: opettajia ja heidän kelpoisuuttaan toimia tehtävissään ei tilastoida kansallisesti, eikä opettajia voida yhdistää oppijaryhmiin tai yksittäisiin oppijoihin.

Sivista katsoo, että ajatus opettajan suorittamien koulutusten yhdistämisestä opettamiensa oppilaiden oppimistuloksiin on varsin mekaaninen. Samoja koulutuksia käyneet opettajat voivat toimeenpanna oppimaansa luokkahuoneessa eri tavoin. Erilaiset oppijat voivat reagoida näihin käytänteisiin niin ikään eri tavoin. Ilman tarkempaa pureutumista oppimisprosessiin, syy-seuraus-suhteen muodostaminen on hyvin epäluotettavaa. Sivista katsoo, että opettajarekisteri tuskin vahvistaisi oppimistuloksia.

Opettajarekisterin perustamista kartoittaneessa selvityksessä (2021) todetaan, että koulutuksen järjestäjät eivät näe mahdollisesta rekisteristä syntyvän hyötyä omaan toimintaansa. Sen sijaan siitä aiheutuisi lisää hallinnollista työtä. Pahimmillaan rekisteri voisi käyttötavastaan riippuen aiheuttaa kangistavan rakenteen opetusalan työmarkkinoihin.

Selvityksessä esitetyt suositukset

Varsinaisissa suosituksissa tutkijoiden ehdotukset oppimistulosten arvioinnin kehittämiseksi jäävät tulkinnanvaraisiksi. Raportissa on kuitenkin todettu nykyisestä otosperusteisesta osaamisen arvioinnista syntyvän rajoitteita, jotka “hankaloittavat tulosten käyttöä niin arvioinnissa kuin koulutuksen kehittämisessä” ja kuvattu erilaisia toteutustapoja nykyistä laajamittaisempaan kaikkia kouluja, useita vuosiluokkia ja useita oppiaineita kattavaan kansalliseen arviointiin. **Sivista ei pidä koko ikäluokkaa koskevien kansallisten kokeiden kehittämistä perusopetuksessa tarkoituksenmukaisena.** Sivista kuitenkin tunnistaa tarpeen kehittää esimerkiksi kansallista tehtäväpankkia, jonka avulla opettajan olisi mahdollista skaalata arviointiaan.

Sivista kannattaa perusopetukseen liittyvän tiedonkeruun kehittämistä siten, että arviointitieto voisi olla yhdistettävissä oppimistulosten kannalta merkityksellisiin kansallisiin rekisteritietoihin. Tällaisia ovat esimerkiksi vanhempien koulutusta ja sosioekonomisia taustatekijöitä koskevat tiedot. Lisäksi Sivista pitää kannatettavana ehdotusta koulukohtaisten budjettitietojen kokoamista. Sivista katsoo kuitenkin, että nykyinen oppimistulosten arviointijärjestelmä antaa tiedonkeruun kehittämiselle hyvän pohjan. **Sivista ei puolla parlamentaarisen komiteatyön käynnistämistä aiheesta.**

Helsingissä 18.3.2026

Sivistysala ry

Heikki Kuutti Uusitalo, johtaja, politiikka ja vaikuttaminen

Annakaisa Tikkinen, johtava asiantuntija, politiikka ja vaikuttaminen
annakaisa.tikkinen@sivista.fi, puh. +358403566082

Sivistysala ry tekee sinnikästä työtä koulutuksen, osaamisen ja luovuuden puolesta. Edustamme yli 450 sivistysalan työnantajaa. Jäsentemme palveluksessa on noin 71 000 alan ammattilaista. Olemme Elinkeinoelämän keskusliitto EK:n jäsen.